

КОЛАБОРАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНІ

*Шрамченко А.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Жалій Тамара Віталіївна* – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Країни, території яких перебувають під окупацією, неодмінно стикаються з проблемою взаємодії своїх громадян з окупантом, надання йому допомоги, сприяння у його діяльності на окупованій території тощо. Відповідне явище зазвичай пов'язують із колаборацією, історичні ви токи якого сягають давнини. З позиції наукової розробленості воно почало активно досліджуватись лише після та в контексті Другої світової війни [1-3]. В Україні зазначені питання набувають особливої актуальності, ураховуючи окупацію частини наших суверенних територій, що відбулась з початком російської агресії проти України, поєднаної з використанням гібридних методів ведення війни та активної фази, сучасниками й свідками й жертвами якої є ми усі зараз.

У статті запропонуємо результати власного емпіричного дослідження щодо ставлення моїх ровесників до колаборації в сучасній Україні.

При проведенні соціологічного дослідження на тему «Колаборація в сучасній Україні» ми використали метод соціологічного опитування. За характером взаємодії ми використали такий вид опитування як анкетування у вигляді роздаткових анкет. Соціологічне дослідження складається з програми дослідження, анкети, інтерпретація, висновки.

Програма дослідження.

Мета: дізнатися ставлення моїх однолітків до явища колаборації в сучасній Україні.

Актуальність теми опитування. Попри складні умови, які зараз супроводжуються військовими діями в Україні, порушенням агресорами норм міжнародного гуманітарного права, втратами наших воїнів та захисниць, український народ мужньо тримає фронт. Однак є окуповані території України, де, на жаль, фіксуються факти колаборації.

Об'єкт дослідження: неповнолітні у віці 16-17 років із середовища друзів-однолітків КЗ «Полтавська ЗОШ І-ІІІ ступенів №2».

Гіпотеза дослідження: у моїх однолітків негативне ставлення до явища колаборації, засудження колаборантів.

Запитання анкети:

1. *Ваша стать:*

- а) хлопець;
- б) дівчина.

2. *Чи знаєте Ви, що означає «колаборація»?*

- а) так;
- б) ні;

в) чітко не знаю, але уявляю.

3. *Оберіть із запропонованих правильну, на Вашу думку, відповідь:*

- а) свідомо співпраця з ворогом;
- б) несвідомо співпраця з окупантами;
- в) вчинення дій під примусом;
- г) добровільне вчинення дій.

4. *Чи знаєте Ви, куди звернутися в разі, якщо Вам відомі випадки колаборації?*

- а) так;
- б) ні.

5. *Під час вивчення яких предметів Ви дізналися про поняття «колаборації»?*

- а) основи правознавства
- б) громадянська освіта (інтегрований курс)
- в) історія
- г) свій варіант.

6. *Оберіть емоції, які у Вас викликає явище колаборації:*

- а) зневага;
- б) презирство;
- в) схвалення;
- г) засудження;
- д) вкрай позитивні;
- е) вкрай негативні;
- є) гнів;
- ж) мені байдуже
- з) свій варіант.

7. *Які коментарі Ви хочете додати щодо свого власного ставлення до колаборації?*

На запитання про статтю, ми бачимо, що кількість респондентів виявилася однаковою (20 осіб хлопців та 20 осіб дівчат, усього – 40 респондентів). Друге запитання стосувалося визначення поняття «колаборації». Варіанти, які пропонувалися: так; ні; чітко не знаю, але уявляю: 60% респондентів вказали, що знають, що це, по 20% опитаних відповіли, що або не знають, або уявляють, однак чітко не знають про це.

Чи знаєте Ви, що означає поняття «колаборація»?

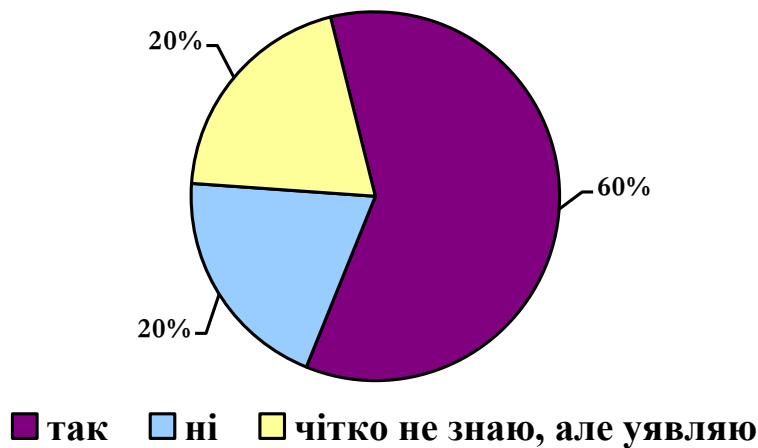

Рис. 1. Кількість респондентів про розуміння явища колаборації

Оберіть із запропонованих один варіант

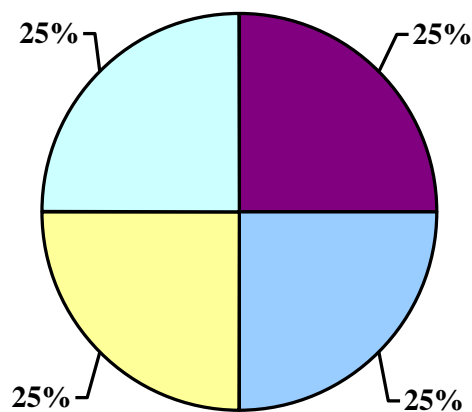

Рис. 2. Розподіл відповідей щодо розуміння явища колаборації

Щодо третього питання: оберіть із запропонованих правильну, на Вашу думку, відповідь були запропоновані такі варіанти: а) свідомо співпраця з ворогом; б) несвідома співпраця з окупантами; в) вчинення дій під примусом; г) добровільне вчинення дій.

Під час відповіді на четверте питання «Чи знаєте Ви, куди звернутися в разі, якщо дізналися про колаборацію?» 10% відповіли «ні», 90% – «так».

Чи знаєте Ви куди звернутися в разі, якщо Вам стане відомо про факт колаборації?

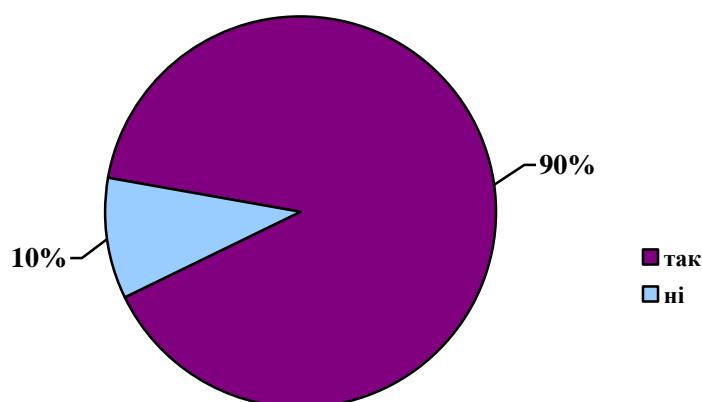

Рис. 3. Відповіді респондентів щодо питання про звернення в разі виявлення факту колаборації

На запитання «Під час вивчення яких предметів Ви дізналися про явище колаборації?», учні відповідали так:

10 учнів – основи правознавства

10 учнів – громадянська освіта (інтегрований курс)

10 учнів – історія

10 учнів – гуртки, факультативи, гуртки Полтавської МАН «Соціологія», «Приватне право та основи юридичної деонтології».

Під час вивчення яких предметів Ви дізналися про явище колаборації?

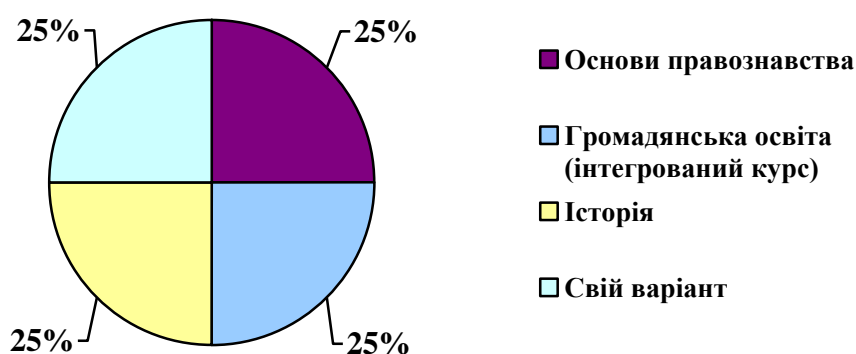

Рис. 4. Відповіді на питання «Під час вивчення яких предметів Ви дізналися про явище колаборації?»

Учням було запропоновано питання: «Оберіть емоції, які у Вас викликає явище колаборації?»:

- а) зневага;
- б) презирство;
- в) схвалення;
- г) засудження;
- д) вкрай позитивні;
- е) вкрай негативні;
- є) гнів;
- ж) мені байдуже;

з) свій варіант маємо такі результати (відповідь можна було обрати не одну);

- а) зневага – 40 відповідей;
- б) презирство – 35 відповідей;
- в) схвалення – 0;
- г) засудження – 37 відповідей;
- д) вкрай позитивні – 0;
- е) вкрай негативні – 38 відповідей;
- є) гнів – 35 відповідей;
- ж) мені байдуже – 0;

з) свій варіант: злість, обурення, роздратування, розлюченість.

У коментарях до питання №7 школярі вказували: потребу в покаранні, притягнення до відповідальності тільки тих осіб, які умисно вчиняють такі дії і виправдання українців, котрі вчиняють такі дії під примусом, щодо яких застосовують фізичне, психологічне, економічне, сексуальне насилля.

Констатуємо, колабораціонізм як феномен війни – це складне суспільно-психологічне явище добровільної, зокрема ідейно вмотивованої співпраці з ворогом у політичній, військовій, економічній, соціокультурній сферах життя, результатом якої є підрив національної безпеки України, створення загрози державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційного ладу та іншим національним інтересам держави.

Колаборація – це завжди умисна діяльність на шкоду власному народу та державі. Сьогодні врегулювання правових відносин на окупованих територіях України та зонах бойових дій неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колаборації, що можливо вирішити виключно законом.

Отже, на основі соціологічного опитування ми зробили висновки про обізнаність молоді щодо явища колаборації, засудження таких дій на окупованих територіях. Ставлення до фактів колаборації вкрай негативне: зневага; презирство; засудження; гнів; злість, обурення, роздратування, розлюченість.

Список використаних джерел:

1. Амністія бойовиків та її умови: що підказує Україні світовий досвід / Європейська правда URL: euointegration.com.ua (дата звернення: 5.04.2016).

2. Амністія не для всіх: яким буде перехідне правосуддя на Донбасі і у Криму / Українська Гельсінська спілка з прав людини (11 серпня 2020 р.). URL: helsinki.org.ua/articles/amnistia-ne-dlia-vsikh-iakym-bude-perehidne-pravosuddia-na-donbasi-i-u-krymu/
3. Головкін О., Сказко І. Колабораціонізм в Україні: дискусійні аспекти. *Держава і право. Серія Юридичні науки*. 2017. № 78. С. 244.
4. Дячок О. Щодо законодавчого обмеження правового статусу осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки України // *Правова позиція*. – 2017. №2(19). С. 147.
5. Ілларионов. О. Суспільний запит на заборону колабораціонізму. *Юридичний вісник України*. № 4. С.14.
6. Кубальський В. Проблеми кримінально-правової протидії колабораціонізму в Україні в протидію злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Національна академія прокуратури України 2018) 224 с.
7. Попович О. В. Колабораційна діяльність: криміналізація суспільно небезпечного діяння чи диференціація кримінальної відповідальності за державну зраду. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 282–285.

ІНТЕРАКТИВНІ ЕТНОГРАФІЧНІ ЗАХОДИ ЯК ПРОЄКТ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ

*Штена К. А., Орел О. І.
Полтава, Україна*

У тяжкий час військової агресії, яку переживає наша держава, Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського продовжує роботу. Щоправда установа суттєво змінила пріоритети власної діяльності з урахуванням вимог, які постають перед суспільством у цей період.

Так Міністерство культури та інформаційної політики України визначило одним із нагальних завдань своєї діяльності роботу з внутрішньо переміщеними особами. Наш заклад, що і раніше практикував проведення різноманітних заходів на шефських засадах, створив цілу низку відповідних проєктів з реабілітації та адаптації вимушених переселенців.

Дійсно, жахи війни назавжди залишають сліди у свідомості наймолодших членів соціуму. І навіть якщо діти не постраждали безпосередньо під час бойових дій, сам раптовий виїзд із рідних місць вже є чималим стресом. На додаток до цього страх за власну долю, не стандартна поведінка, яку демонструють дорослі, метушня та збудження оточуючих викликають у юних наших співгромадян постійну напругу.

Іншою проблемою, що поглиблювала травматизм ситуації з психологічної точки зору, стали умови проживання ВПО, які організовували